

СИСТЕМНО-ПАРАДИГМАТИЧНІ ВІДНОШЕННЯ НА МОРФОЛОГІЧНОМУ, СЛОВОТВІРНОМУ І СИНТАКСИЧНОМУ РІВНЯХ

ВАЛЮХ З. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Парадигматика як одна з форм функціонування мовних одиниць і категорій охоплює своєю дією всі без винятку рівні мови, усі ділянки її структури, хоч учення про парадигматику було розроблене спочатку лише щодо морфології, де парадигми мають найбільш регулярний і формалізований характер.

Поняття словотвірної парадигми вважають відносно новим у теоретичному мовознавстві. Це можна пояснити, очевидно, проміжним статусом словотвірного рівня, який тривалий час відносили до неосновних рівнів мови. У дослідженнях українських мовознавців, зокрема І. Р. Вихованця та К. Г. Городенської, в останні десятиліття теоретично обґрунтовано виокремлення категорійного словотвору в межах категорійної граматики поряд із категорійним синтаксисом і категорійною морфологією. У цій тріаді йому відведено проміжне місце між категорійним синтаксисом і категорійною морфологією, оскільки категорії словотвору формуються на основі синтаксичних структур, використовуючи мінімальну морфологічну одиницю – морфему [3, с. 181; 5, с. 47].

Системно-парадигматичні відношення мовних одиниць у словотворі, морфології й синтаксисі досить специфічні, хоч і мають багато спільного. Їхньому аналізу присвячено пропоновану статтю.

Слово, як відомо, формує два ряди співвідношень, або дві парадигми, – словозмінну і словотвірну. У дериватології парадигму кваліфікують як комплексну словотвірну одиницю, подібну до словозмінної (морфологічної) парадигми, з огляду на те, що особливості словотвору яскраво виявляються в процесі порівняння його з морфологією [6, с. 204]. Однак доведено, що своєрідність словотвірної парадигми порівняно зі словозмінною виявляється в багатьох аспектах, насамперед у її меншій регулярності, адже твірні основи спільної частиномовної належності мають різний набір дериватів, пор.: *маляр* → *малярка, маляриха, малярівна, малярчук, малярник, малярство, малярня, малярний, малярський, малярувати*; *зброяр* – *зброярів, зброярський, зброярювати*; *розумник* → *розумниця* та ін. Водночас твірна основа вільна у виборі афіксальної морфеми в процесі творення дериваційних рядів. Такого вільного вибору немає у словозмінній парадигмі.

Основними ознаками словотвірної парадигми є частиномовна спільність твірного слова та різна частиномовна належність дериватів – членів парадигми, їхня семантична незалежність, необов'язковість постійного набору словотвірних значень та залежність її дериваційного наповнення від структурно-семантичної і граматичної сутності вихідного слова парадигми.

Структуру морфологічної парадигми зумовлює не лише належність вихідного слова до якоїсь частини мови, а й набір властивих цій частині мови граматичних категорій. Її членами є форми того самого слова, що

розрізняються не лексичними, а граматичними значеннями. На основі спільної семантики формотворчої основи вони реалізують різні граматичні значення за допомогою граматичних (словозмінних) афіксів, а складники словотвірної парадигми на основі семантики спільної для них твірної основи реалізують свої дериваційні значення за допомогою словотворчих формантів. Ізоморфізм словотвірної і морфологічної систем, як зазначає М. М. Янценецька, ґрунтується передусім на тому, що конструктивною ознакою нового слова так само, як і нової форми, є афікс, щоправда, словозмінним афіксам, на відміну від словотворчих, властива абстрактніша семантика, вони не змінюють лексичного значення слова і створюють підґрунтя для синтаксичного функціонування слів. Словотворчі афікси багатші за змістом, вони впливають на лексичне значення слова, сприяють формально-семантичній організації лексичної системи мови [10, 24].

Похідне слово в словотвірній парадигмі є результатом словотвірного процесу, у якому основа реалізувала властиві їй дериваційні потенції, афікс оформив нове слово граматично, семантична комбінаторика мотивувального слова і словотворчого афікса знайшла своє відображення в семантиці деривата, напр.: *вечір* → *вечірка, надвечір'я, вечірній, вечоровий, вечоріти, увечері; густий* → *густенький, густуватий, негустий, прегустий, густина, гуща, гуснути, густіти, густо*.

Дериваційну парадигму базової синтаксичної одиниці, роль якої виконує здебільшого речення, значно рідше – словосполучення, визначають як набір похідних від неї синтаксичних одиниць, утворених на першому етапі деривації, тобто безпосередньо від неї [4, с. 145]. Так, дериваційну парадигму складнопідрядного речення *Вчитель повідомив, що екскурсію до Києва буде проведено наступного тижня* формують три похідні від нього речення, а саме: безсполучникове складне речення *Вчитель повідомив: екскурсію до Києва буде проведено наступного тижня*, просте ускладнене речення з приприсудковим залежним другорядним членом *Учитель повідомив про проведення екскурсії до Києва наступного тижня* і речення з прямою мовою *Вчитель повідомив: "Екскурсію до Києва буде проведено наступного тижня"*.

Отже, умовою формування парадигм у морфології, словотворі й синтаксисі є здатність вихідної одиниці до регулярних структурно-семантичних модифікацій, здійснюваних за допомогою формальних операцій. Незважаючи на очевидні відмінності таких модифікацій, безсумнівно є те, що і словозмінна, і дериваційна парадигми в словотворі й синтаксисі репрезентують схеми породження, або деривації, вторинних одиниць, які формуються на основі однієї вихідної одиниці і завдяки цьому асоціюються як такі, що перебувають з нею в парадигматичних відношеннях. Мовець може вибрати якийсь компонент парадигми залежно від комунікативних завдань та структурних властивостей самих компонентів і парадигми загалом, тому парадигматику усвідомлюють як галузь закономірного варіювання одиниць і категорій мови в процесі їхнього функціонування з метою побудови мовлення.

Відмінності між парадигмами слова на морфологічному та словотвірному рівнях дослідники пов'язують передусім з особливостями відношень між елементами варіативної частини, а саме: у словозмінній парадигмі компоненти

співвідносяться як окремі (часткові) вияви якоїсь спільної категорії (рід: чоловічий, жіночий, середній; відмінок: називний, родовий, давальний, знахідний, орудний, місцевий, кличний; число: однина, множина тощо).

Це означає, що структура морфологічних парадигм зумовлена не тільки частиномовною належністю вихідної (базової) одиниці, а й інвентарем властивих їй граматичних категорій [9, с. 63].

Компонентами словотвірної парадигми є семантично різнопланові члени, хоч вони й містять спільний значеннєвий елемент. Пор. значення компонентів дериваційної парадигми іменника *лісник*- у субстантивній, ад'єктивній і вербальній зонах: “дружина особи, названої твірним словом” (*лісничиха*), “демінутивність” (*лісничок*), “ділянка лісу як господарська одиниця”, “установа” (*лісництво*), “оселя лісника” (*лісничівка*), “який належить лісникові” (*лісників*), “призначений для лісника або який має стосунок до лісника” (*лісницький*); “бути лісником” (*лісникувати*). Спільним у цих різноманітних значень є лише те, що вони ґрунтуються на значенні твірної основи *лісник*, яку представлено без додаткових нашарувань у слові *лісник*.

Морфологічна парадигма демонструє фіксовану кількість словозмінних значень, які забезпечують чітко визначену кількість місць, або позицій, у парадигмі, а отже, вона являє собою закритий ряд форм із точною кількістю членів такої єдності. У морфології діє така закономірність: слова, що належать до тієї самої частини мови, мають однакові лексико-граматичні ознаки, однаковий набір словоформ, однакову парадигму відмінювання.

Специфічною особливістю словотвірних парадигм є те, що вони характеризуються наявністю потенційно можливих дериватів, тобто окремі семантичні позиції в структурі словотвірної парадигми можуть бути порожніми, бо їхнє значення виражене не дериватами вихідного слова, а спеціальними лексемами (пор.: *вітатися* – *вітальня*, але *митися* – *лазня*). Крім того, у словотвірній галузі діє закономірність необов'язкового вираження певних значень тільки словотвірним способом. Для словотвірної, як і лексичної системи, більш характерна тенденція до вираження певних значень, ніж обов'язковість їхнього вираження.

Реалізація дериваційних значень словотвірної парадигми, набір яких зумовлений структурно-семантичними особливостями базового слова, залежить від багатьох чинників мови і мовлення. Одним із них є вплив лексики, під тиском якої узус вносить у словотвірні парадигми не передбачувані системою зміни, що збільшує розбіжності в наборі похідних у словотвірних парадигмах.

У синтаксичній дериваційній парадигматиці найбільша розгалуженість властива тим парадигмам, вихідною одиницею яких є складне речення. Дериваційні парадигми складних речень здебільшого багатоконпонентні. Вони налічують п'ять – шість синтаксичних одиниць. Дво- і трикомпонентних парадигм складних речень значно менше. Пор.: *Директор повідомив, що до школи прибуває делегація з Праги* – *Директор повідомив: до школи прибуває делегація з Праги*; *Директор повідомив: “До школи прибуває делегація з Праги”*; *Директор повідомив про прибуття до школи делегації з Праги*; *Як повідомив директор, до школи прибуває делегація з Праги*.

Дериваційні парадигми простих речень об'єднують переважно вихідне

речення і одну похідну від нього синтаксичну одиницю, тому вони є двокомпонентними: *Школярі змагаються – змагання школярів; Мати прийшла – прихід матері; Місто розташоване на березі Дніпра – місто на березі Дніпра; Перстень зроблений із золота – перстень із золота; Батько посадив деревце – Деревце посаджене батьком* та ін. “Властивість базового складного формально-граматичного речення формувати значно довший ряд дериватів, ніж у базового простого речення, що є елементарним із семантичного боку, – зазначає К. Г. Городенська, – зумовлена природою власне-семантичних відношень, якими пов’язуються елементарні речення семантично складної конструкції і які можуть зазнавати різного комунікативного розчленування у семантико-синтаксичному ярусі мови, унаслідок чого вони трансформуються у двобічні чи одnobічні семантико-синтаксичні відношення, що забезпечує різноманітне конкретномовне їхнє втілення” [4, с. 152].

Небагатокомпонентність дериваційної парадигми, вихідною одиницею якої є елементарне просте речення, учені пояснюють її структурними особливостями. “Тут виявляється така закономірність, – пише І. Р. Вихованець, – що елементарніша за будовою реченнєва одиниця, то вужчою виявляється дериваційна реченнєва парадигма” [2, с. 152]. У словотворі – навпаки: непохідні слова мають значно більший словотвірний потенціал, ніж слова з похідною основою: що простіше слово за структурою, то воно багатозначніше, а тому й активніше залучається до процесів словотворення. Складні слова звичайно не утворюють багатокомпонентних словотвірних парадигм, пор.: *звіролов → звіроловство, звіроловний; медовар → медоварня, медоварний; землекоп → землекопний* та ін. А таким композитам, як *вуглекоп, крутивус, свободолюбєць, піснетворєць* тощо, узагалі властива нульова дериваційна спроможність, оскільки на складні слова афікси нанизуються в обмеженій кількості” [8, с. 64].

На формування дериваційної парадигми складного речення, зокрема на кількість її компонентів, за умови спільності власне-семантичних і семантико-синтаксичних відношень між частинами складних речень, істотно впливає якісний набір семантем елементарних речень та лексичне наповнення спільних компонентів [4, с. 155]. На кількісний і якісний склад словотвірної парадигми великий вплив має належність твірної основи до певної лексико-семантичної групи. Так, у формуванні словотвірної парадигми іменників – найменувань осіб за професією активну участь беруть деривати із значеннями: “учень особи, названої твірним словом” (*писарчук, чабанчук, ковальчук*), “приміщення, місце, де працює особа, названа твірним словом” (*бондарня, стельмашина, ректорат*), “об’єднання людей за певною діяльністю” (*учительство, адвокатура*), “заняття особи, названої твірним словом” (*бджільництво, скотарство, ловецтво*), “бути кимось, виконувати певні обов’язки” (*учителювати, кравцювати, пасічникувати, рибалчити*).

Синтаксичний рівень мови, на відміну від словотвірного, має дуже складну системну організацію, тому структурно-семантичний зв’язок, що є неодмінною умовою виділення відношень похідності, між синтаксичними одиницями виявляється інакше, ніж між словами [4, с. 8]. Речення як базова (вихідна)

одиниця для творення інших синтаксичних одиниць відрізняється від слова в цій словотвірній функції, оскільки воно являє собою багатовимірну одиницю, що дає змогу розглядати його з власне-семантичного, семантико-синтаксичного, власне-синтаксичного та власне-комунікативного погляду. На рівні власне-семантичної структури базова і похідна одиниці мають однаковий склад семантем, тобто в процесі творення вторинної синтаксичної одиниці не відбувається семантичного зрушення, їхня власне-семантична структура, або позначувана ситуація, пропозиція, лишається незмінною, спільною для них [4, с. 9]. Пор.: *Делегація прибула з Канади – Делегація з Канади; Квіти в саду зів'яли, бо було сухо – Квіти в саду зів'яли від посухи.* Всі компоненти синтаксичної парадигми словотвірного типу відображають спільну ситуацію позамовної дійсності.

Члени словотвірної парадигми звичайно відрізняються від вихідної одиниці за формальною ознакою, якою слугує більша чи менша складність за структурою. Основна закономірність утворення похідного слова полягає в тому, що одне із слів як за звуковою та графічною формою, так і за лексичним значенням становить основу для іншого слова. Словотвірну парадигму формують здебільшого похідні, до складу яких входить афікс, найчастіше суфікс, тобто їхня основа є складнішою, ніж спільнокоренева з ними твірна основа, напр.: *боягуз* → *боягузка, боягузик, боягузький, боягузливий, боягузтво; ніс* → *носак, носань, носар, носач, носик, носище, носюра, носатий, носовий, безносько, безносий, перенісся; ясний* → *яснота, ясність, ясенький, ясененький, яснісінький, яснити.*

У словотвірній парадигмі те саме словотвірне значення може бути виражене кількома формантами, пор.: *високість, висота, височина, височінь, вись; вітрище, вітрига, вітрисько; коротай, коротун, коротух; глухань, глухар, глушко, глушман; мудрець, мудрак, мудрій, мудрагель.* Є. А. Карпіловська вказує, що конкретний різновид формально-семантичної структури похідного слова залежить від характеру реалізації в ньому дериваційної функції певного суфікса, який, у свою чергу, зумовлений його взаємовідношеннями із формою та семантикою твірної одиниці [7, с. 33].

Формальна похідність синтаксичних одиниць виявляється в структурному спрощенні, а не в ускладненні формально-граматичної структури базового речення, що досягається за рахунок згортання його компонентів та перебудови синтаксичних зв'язків. Це явище, яке І. Р. Вихованець називає синтаксичною конденсацією похідних синтаксичних одиниць щодо вихідної [2, с. 173], виокремлює дериваційну парадигму речення, робить її відмінною від словотвірної парадигми, членами якої є деривати, що мають складнішу, ніж вихідне слово, формально-семантичну структуру, пор.: *Учень не міг вимовити і слова, бо дуже хвилювався* → *Від хвилювання учень не міг вимовити і слова; Коли закінчилися заняття в інституті, хлопець приїхав додому* → *Після закінчення занять в інституті хлопець приїхав додому.*

Дериваційна парадигма в словотворі виявляє словотвірну спроможність слів, що належать до різних частин мови. Дериваційна парадигма речення чи словосполучення є відображенням регулярних співвідношень синтаксичних одиниць, що встановлюються між базовою синтаксичною одиницею та її

трансформами, – відношень синтаксичної похідності.

Дериваційна парадигма в синтаксисі подібна до словотвірної парадигми в тому, що в їхньому складі наявні залежно від базової одиниці два види дериватів: модифікаційні і транспозиційні. Модифікаційними змінами в семантико-синтаксичній структурі речення супроводжується перетворення двоскладних речень в односкладні означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові. Пор.: *Я люблю співати – Люблю співати; Чужим добром ніхто не забагатіє – Чужим добром не забагатієш; Кішку хтось б'є, а невістці докоряють – Кішку б'ють, а невістці докоряють; Мама не спить – Мамі не спиться.* Крім того, компонентами дериваційної парадигми простого речення виступають синтаксичні деривати з фазовою, модальною або заперечною модифікацією семантико-синтаксичної структури, напр.: *Учитель розповідає цікаву історію – Учитель починає розповідати цікаву історію; Гості прийдуть – Гості мають приїхати; Сад великий – Сад не великий* та ін.

Словотвірну модифікаційну функцію виконують здебільшого суфікси, зокрема ті, що виражають жіночу стать істоти (*сусідка, козачка, мрійниця, в'язальниця, степовичка, княгиня, старчиха*), зрідка – префікси і конфікси (*підкозак, підпомічник, підсусідок* та ін. Характерною особливістю словотвірної парадигми є те, що глибина семантичної позиції в ній залежить від кількості різноструктурних дериватів із тим самим модифікаційним значенням, напр.: *поет → поетеса, поетка; фельдшер → фельдшерка, фельдшерниця* та ін.

Семантично модифікованим компонентом дериваційної парадигми речення є реченнева синтаксична одиниця з ускладненою предикатною чи суб'єктною синтаксею. В. О. Белошапкова з цього приводу зазначає, що подібно до словотвору в синтаксисі спостерігаються внутрішньосхемні дериваційні відношення між інваріантною схемою і її регулярними реалізаціями, дериватами, що передають той самий об'єктивний зміст, але з деякими семантичними ускладненнями, такі відношення мають модифікаційний характер [1, с. 18].

Транспозиція у словотворі – це перехід слів з однієї частини мови в іншу, що супроводжується і змінами в їхньому значенні, або утворення деривата з новою синтаксичною функцією в межах того самого лексичного значення (за Є. Куриловичем, синтаксичного деривата), пор.: *Я не борюся з ним – протистою. Воно смертельне, це протистояння* (Л. Костенко).

Транспозиція в синтаксисі – це перетворення вихідного речення на речення віддаленої від нього структурної схеми або на синтаксичну одиницю нереченневої природи, проте зі збереженням семантичного змісту [2, с. 166]. У двокомпонентній синтаксичній парадигмі *Студент не прийшов на лекцію, тому що він хворів – Студент не прийшов на лекцію через хворобу* відбувся транспозиційний перехід складнопідрядного речення з підрядною причиновою частиною у просте ускладнене речення. У парадигмі *Вчитель розповідає – Розповідь учителя* дериватом транспозиційного типу виступає нереченнева одиниця-конструкція – словосполучення. На думку В. О. Белошапкової, транспозиційні відношення в синтаксисі – це відношення між різними структурними схемами, що передають той самий об'єктивний зміст: одна з них виражає цей зміст елементарнішим способом (вихідна), а інші (деривати) –

складніше, додаючи до нього якісь значення чи по-новому його інтерпретуючи [1, с. 18].

Отже, дериваційна парадигма в синтаксисі ізоморфна словотвірній парадигмі, оскільки вона являє собою набір похідних синтаксичних одиниць базового речення, що утворюються на першому ступені деривації. Парадигма в словотворі відображає словотвірну спроможність як окремих слів, що належать до різних частин мови, так і цілих лексико-семантичних класів слів у межах конкретної частини мови. Дериваційна синтаксична парадигма виявляє дериваційний потенціал базової синтаксичної одиниці, яка перебуває у відношеннях синтаксичної похідності з іншими її компонентами. Відмінності між словотвірною і синтаксичною дериваційною парадигмами пов'язані передусім з особливостями системної організації синтаксичного рівня мови, а також із багатовимірністю його основної одиниці-конструкції, якою є речення.

Дослідження парадигматики на морфологічному, словотвірному і синтаксичному рівнях дає підстави зробити висновок про те, що і словозмінна, і словотвірна, і дериваційна синтаксична парадигми являють собою впорядковані сукупності одиниць мовної системи, які перебувають у парадигматичних відношеннях і виконують системотвірну функцію. Словозмінна парадигма – це набір словоформ тієї самої формотворчої основи, які реалізують її граматичні потенції, закладені системою. Вона є об'єктивною характеристикою особливостей граматичної структури частин мови та їхніх основних граматичних категорій. Словотвірна парадигма – це комплексна дериваційна одиниця, членами якої є похідні тієї самої твірної основи, що реалізують її дериваційні потенції.

Більшість слів української мови одночасно може входити у словозмінні та словотвірні парадигми, тобто у два ряди співвідношень, утворених за різними ознаками.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белошапкова В. А. О двух типах отношений в деривационной парадигме (к вопросу о связи словообразования и синтаксиса) / В. А. Белошапкова // Актуальные проблемы русского словообразования. – Ташкент, 1982. – С. 17–19.
2. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис / Іван Романович Вихованець. – К. : Либідь, 1993. – 365 с.
3. Вихованець І. Р. Принципи категорійної граматики української мови / І. Р. Вихованець // III Міжнародний конгрес україністів. Мовознавство. – Харків, 1996. – С. 177–81.
4. Городенська К. Г. Деривація синтаксичних одиниць / Катерина Григорівна Городенська. – К. : Наукова думка, 1991. – 190 с.
5. Городенська К. Г. Синтаксичні засади словотвірних категорій граматичної ад'єктивації / К. Г. Городенська // Актуальні проблеми українського словотвору. – Івано-Франківськ : Плай, 2002. – С. 46–54.
6. Земская Е. А. Современный русский язык. Словообразование / Елена Андреевна Земская. – М. : Просвещение, 1973. – 304 с.
7. Карпіловська Є. А. Суфіксальна підсистема сучасної української мови : будова та реалізація / Євгенія Анатоліївна Карпіловська. – К. : ІЗМН, 1999. – 297 с.
8. Клименко Н. Ф. Словотворча структура і семантика складних слів у сучасній українській

мові / Ніна Федорівна Клименко. – К. : Наукова думка, 1984. – 251 с.

9. Мурясов Р. З. К теории парадигматики в лингвистике / Р. З. Мурясов // Вопросы языкознания. – 1980 – № 6. – С. 109–122.

10. Янценецкая М. Н. Семантические вопросы теории словообразования / Манна Николаевна Янценецкая. – Томск : Изд-во Томск. ун-та, 1979. – 242 с.

СИНТАГМАТИЧНА РИТМІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ТА НІМЕЦЬКОГО МОВЛЕННЯ

ВОЛЬФОВСЬКА О. О.

Київський національний лінгвістичний університет

Пошук способів і засобів ритмізації усного мовлення є однією з актуальних проблем, над вирішенням якої працюють фонетисти, дослідники різних мов. Звернення вчених до специфічних рис ритму тієї чи іншої мови пояснюється, насамперед, роллю мовленнєвого ритму. По-перше, ритм формує виразність усного висловлення і, активізуючи увагу реципієнта, здатен не лише передати задум повідомлення, але й схилити слухача на бік промовця. Крім того, ритм виконує естетичну функцію, тобто правильна ритмізація безпосередньо впливає на красу мовлення, а її порушення одразу впадає у вічі, “ріже вухо”.

В умовах глобалізації, коли різні мовні культури стають ближчими одна до одної, а володіння принаймні однією іноземною мовою є суспільною необхідністю, надзвичайної актуальності набувають контрастивні дослідження близько- та далекоспоріднених мов, зокрема їхньої фонетичної будови. Розгляд засобів створення ритмічності усного тексту в зіставному аспекті дозволяє не лише глибше зрозуміти природу мовленнєвого ритму, але й створює передумови для ефективного подолання впливу рідної мови на просодичне оформлення іншомовного висловлення.

Ритмізація усного мовлення відбувається за рахунок комплексної дії ієрархічно організованих одиниць суперсегментного рівня – ритмогруп, синтагм. Тому вивчення ритмічної будови усного висловлювання неможливе без детального опису цих одиниць, різноманітність яких забезпечує гнучкість і рухливість ритму.

У даній статті на матеріалі підготовленого мовлення дикторів радіо розглядається роль синтагми у формуванні ритмічності німецького й українського мовлення. Метою дослідження – розкриття специфіки ритмізації на рівні синтагми усного україно- і німецькомовного висловлювання – досягнуто шляхом вирішення таких завдань: 1) вивчення якісного складу синтагм в обох мовах; 2) аналіз тривалості синтагм; 3) розкриття специфіки розподілу в тексті синтагм різної довжини у складах і різної акустичної тривалості.

Матеріалом аналізу слугували тексти новин, начитані українськими та німецькими дикторами радіо, тривалістю звучання 5 хвилин для кожної мови. Новини записувалися з офіційної сторінки Deutsche Welle у мережі Інтернет. Експериментальний матеріал підлягав перцептивному аналізу, проведеному аудиторами-фонетистами, які мають досвід здійснення експериментально-фонетичних досліджень та аудіювання відповідною мовою.